

Inhoud

Auteurs.....	4
Inleiding. Apostelen als Tempo Team	8
1. Is Jezus geboren in het jaar nul?.....	13
2. Heeft Jezus twee stambomen?.....	16
3. 'Vrede op aarde' – en al die oorlogen dan?	20
4. Heeft niemand ooit God gezien?	23
5. Welke volgorde hadden de verzoeken?.....	26
6. Hoe variabel is het Onze Vader?	29
7. Heeft Matteüs zich vergist?.....	33
8. Hebben de Joden zichzelf vervloekt?	37
9. Is Jezus echt opgestaan?	40
10. De wereld te klein?	45
11. Kunnen alle gelovigen zieken genezen?.....	49
12. Junia: een vrouwelijke apostel?	52
13. Waarom vier evangeliën?.....	55
14. Tempelreiniging in tweevoud?.....	60
15. Hoe is Judas aan zijn eind gekomen?.....	63
16. Via loting leiders kiezen?.....	66
17. Al je bezit verkopen?	69
18. Waarom moesten Ananias en Saffira sterven?.....	72
19. Gedoopt zonder de Geest?.....	75
20. Heeft Lucas zich vergist?.....	78
21. Kiest God voor ons of kiezen wij voor hem?.....	81
22. Geen bloedworst eten?	84
23. Waarom Timoteüs wel besneden en Titus niet?	87
24. Geloof zonder de Geest?.....	90
25. Heeft Jezus dat echt gezegd?	93
26. Moeten Joodse christenen de Thora houden?	96
27. Wast de doop je zonden af?	99
28. Waarom heeft Handelingen een open einde?.....	102
29. Hoe helpt God ons?	106
30. Heeft Gods Zoon nog iets te leren?.....	108
31. Komt er geen herkansing meer?	111
32. Komt Melchisedek uit de lucht vallen?.....	114

33. Gods verbond met Israël aan vervanging toe?	116
34. Is het reukofferaltaar verplaatst?	119
35. Zijn gelovigen al volmaakt?	122
36. Geen vergeving voor bewuste zonden?	125
37. Hoort twijfel bij geloven?	128
38. Verwekte Sara een kind?	131
39. Geeft God gelovigen straf?	134
40. Berouw en toch afgewezen?	137
41. Blij met beproevingen?	140
42. Is Jakobus het niet eens met Paulus?	143
43. Is de wereld echt zo slecht?	146
44. Vroeg rijk, vroeg rot.	149
45. Gegarandeerde genezing?	152
46. Hoe worden zonden vergeven?	157
47. Hoezo is de vrouw brozer?	160
48. Hellevaart of hemelvaart?	163
49. Levert de doop een zuiver geweten op?	169
50. Begint het oordeel bij Gods eigen mensen?	172
51. Delen in de goddelijke natuur?	175
52. Kun je je uitverkiezing waarmaken?	179
53. Wie wil worden als een varken?	182
54. Is Petrus onder de doemdenkers?	185
55. Citeert Judas een apocrief boek?	188
56. Respect voor de duivel?	190
57. Is de antichrist verdwaald?	193
58. Zullen we de universiteit maar sluiten?	196
59. Christenen die niet zondigen?	199
60. Hebben ze wat woorden weggelaten?	202
61. Verhoort God altijd?	205
62. Ongastvrije christenen?	208
63. Waar staat Satans troon in de stad?	211
64. Bidden om wraak?	214
65. Wie horen er bij de 144.000?	217
66. Maria als hemelkoningin?	221
67. Drie tegen één?	224
68. Is het getal 666 te ontcijferen?	227

69. Is het beter maagd te blijven?	230
70. De Vredevorst als bloeddorstige strijder?	234
71. Een duizendjarig rijk?	237
72. Hoe nieuw moet de wereld worden?	241
73. Krijgen alleen Joden toegang tot Jeruzalem?	244
74. Een Medisch Centrum in de hemel?	248
75. Toevoegen en afnemen: hoe doe je dat (niet)?	251
Tekstregister	254

Inleiding

Apostelen als Tempo Team

Apostelen zijn een soort uitzendkrachten: ze zijn flexibel inzetbaar op verschillende locaties en diverse werkerterreinen. Samen vormden de apostelen een team dat in hoog tempo het wereldtoneel bestormde. Zeg maar een Tempo Team. Het Griekse werkwoord *apostellein* betekent 'uitzenden'. Een *apostolos* is dus een afgezant, in dienst genomen door Jezus Christus en uitgezonden om hem te vertegenwoordigen.

Apostelen zijn er in verschillende soorten en maten. Jezus Christus is hun zender. De binnenste kring, direct om hem heen, wordt gevormd door de twaalf mannen die hij zelf had uitgekozen. Daaromheen is een wijdere kring van mensen die hij persoonlijk eropuit had gestuurd, bijvoorbeeld de Zeventig (volgens sommige handschriften tweeënzeventig; Luc. 10:1). De apostel Paulus werd pas na de opstanding aangetrokken, speciaal voor de buitendienst – de missie naar de niet-Joodse volken; samen met zijn medewerkers vormt hij een derde kring.

Zodoende kan het woord apostel soms in ruimere zin worden gebruikt voor iemand die niet zozeer letterlijk door Jezus is gezonden, maar wel officieel in dienst van hem staat en de opdracht heeft om namens hem het evangelie te verkondigen. Naast de apostelen waren er nog andere ooggetuigen, die Jezus zelf hadden meegemaakt (1 Kor. 15:6). En zijn broers, bekend als 'de broers van de Heer', zijn na de opstanding ook actief betrokken geraakt bij de verkondiging van het evangelie (1 Kor. 9:5; Gal. 1:19). Zij behoren eveneens tot de gezanten van het Koninkrijk, al worden ze geen apostel genoemd.

Na *Ongemakkelijke teksten van Jezus* en *Ongemakkelijke teksten van Paulus* lag het voor de hand een derde deel te ontwikkelen over de andere apostelen uit het Nieuwe Testament. Hoewel het

merendeel van de apostolische brieven op naam van Paulus staat, hebben Petrus en Johannes eveneens geschriften opgesteld. Ook twee broers van de Heer, Jakobus en Judas, hebben ieder een schrijven nagelaten. Samen een zevental brieven, die samen de Katholieke Brieven worden genoemd. Daarnaast heeft Johannes zijn visionaire ervaringen op het eiland Patmos woorden gegeven. De anonieme brief aan de Hebreeëen wortelt bovendien in het getuigenis van de apostelen dat de lezers hadden gehoord (Hebr. 2:3-4).

Maar ook de evangeliën kunnen tot het apostolisch getuigenis worden gerekend: Matteüs en Johannes behoorden tot het kernteam van twaalf mannen die Jezus zelf had uitgekozen. Volgens de vroegchristelijke traditie gaat het Marcus-evangelie terug op de verkondiging van de apostel Petrus. En Lucas baseert zijn beide boeken (het Lucas-evangelie en de zogeheten Handelingen van de apostelen) op eigen onderzoek en ervaring in de evangelieverkondiging. Wat in hun teksten staat en niet van Jezus zelf geciteerd is, hoort dus meer in het onderhavige boek dan in *Ongemakkelijke teksten van Jezus*.

Wat is er zoal ongemakkelijk bij de apostelen? Iemand van hen lijkt zich te vergissen bij een verwijzing naar het Oude Testament. Soms stemt het getuigenis van de evangeliën niet overeen. Als bijbellezers weten we niet altijd hoe het er in de gemeente van Jeruzalem destijds aan toeling. Op diverse punten hebben de Katholieke Brieven verheldering nodig, omdat bij de eerste lezers zaken als bekend worden verondersteld die wij niet paraat hebben. De visioenen uit het boek Openbaring roepen door hun symboliek en raadselachtigheid tal van vragen op. Geen wonder, al die ongemakkelijkheden, want in tal van opzichten is de Bijbel een weerbarstig boek.

Een klassiek voorbeeld van zo'n probleem is dat van Stefanus uit Handelingen 7, wanneer hij betoogt dat de aartsvaders van Israël begraven zijn op een stuk grond in Kanaän dat hun eigendom was geworden. In vers 16 zegt Stefanus dat Jakob

is bijgezet in Sichem, in het graf dat zijn grootvader Abraham had gekocht. Volgens Genesis 33:19 was het echter *Jakob* de-gene die een stuk land aankocht bij Sichem (vgl. Joz. 24:32), terwijl Genesis 23:19-20 vertelt dat Abraham inderdaad een spelonk aankocht als familiegraf, maar dat was bij *Hebron*.

Dit verschil op detailniveau tussen Genesis en Handelingen is niet oplosbaar, wel verklaarbaar. Jakob werd namelijk begraven in dat familiegraf van Abraham (Gen. 49:29-33; 50:12-13). Misschien heeft Stefanus in het vuur van zijn betoog twee vergelijkbare episodes uit het Oude Testament samengevoegd en heeft Lucas, de auteur van het boek Handelingen, zijn vergissing netjes overgenomen. Of was het Lucas, die een correcte en uitvoerige rede van Stefanus zo beknopt samenvatte dat deze combinatie ontstond? We weten het eenvoudig niet en we kunnen het ook niet meer aan hen vragen. De hoofdlijn is duidelijk genoeg: de aartsvaders hebben hun laatste rustplaats gevonden in het land dat God beloofd had.

Hier raken we een punt dat ook al in de inleiding van *Ongemakkelijke teksten van Jezus* ter sprake kwam: hoe ga je om met ongemakkelijke bijbelteksten? In dit boek kiezen we zelf een specifieke methode, namelijk zo precies mogelijk de tekst lezen en deze recht doen. Dan blijkt in veel gevallen het probleem mee te vallen of zelfs te verdwijnen. Zoals in het bovenstaande detail uit het verslag van Stefanus' toespraak: daar lossen we het niet meteen op, maar dringen we wel verder in de kwestie door en doen we enkele suggesties om te begrijpen hoe het probleem kan zijn ontstaan.

In het algemeen is het ons opgevallen, dat veel moderne lezers over bijbelpassages struikelen omdat ze kennis van de cultuur missen waarin deze zijn geschreven. De Bijbel veronderstelt een wereld waarin mensen net als de apostelen bijvoorbeeld 1) naar een voorgelezen tekst luisterden, aangezien ze voor het merendeel analfabeet waren; 2) zich voor hun identiteit, veel meer dan wij tegenwoordig, richtten op hun groep en zich onderdeel voelden van een burgerij of een volk; 3) gevoeliger dan wij waren

voor eer, schaamte en schande, omdat ze in een fijnmazige cultuur leefden met strikte gedragscodes; 4) vanzelfsprekend in God geloofden, omdat er vrijwel geen atheïsten of agnosten waren; 5) dicht bij de natuur leefden, zelf of het grootste deel van hun familie, zodat ze affiniteit hadden met metaforen uit de agrarische wereld of het visserijbedrijf; 6) gewend waren aan een hiërarchische ordening van de samenleving, die binnenshuis nog eens weerspiegeld werd in de *familia* en het gezag van de *pater familias*; 7) zich voor het merendeel goed thuis voelden bij de Joodse leefregels en tradities (Lucas is de enige bijbelschrijver van niet-Joodse afkomst).

Daar komt nog een geestelijk aspect bij. De Bijbel is geschreven door mensen die vol van de Geest waren. Zij bieden ons informatie die echt 'door hen heen' is gegaan en die hun karakter, hun ziel, hun taalgevoel meeneemt, maar wel degelijk ook essentiële informatie 'van buiten' toont. Theologisch gezegd: het gaat om openbaring van God, die uitgerekend mensen zoals de apostelen gebruikte om zichzelf en zijn plannen bekend te maken in de wereld. Dat deed God ook door zijn Zoon te zenden, de apostel bij uitstek (Hebr. 3:1), en door royaal de heilige Geest te geven aan iedereen die gelooft.

Dit besef is belangrijk voor ons als ontvangers van de bijbelse boodschap. Hoe 'ontvankelijk' is je leeshouding? Hoe open sta je voor de openbaring van God? Wie vanuit de Bijbel zijn hemelse Vader beter heeft leren kennen, staat natuurlijkerwijs niet meteen kritisch tegenover dat boek, maar is er allereerst als een kind zo blij mee. Het heeft je immers ontzettend veel gebracht!

Vervolgens kun je de inhoud van dat boek neutraal of zelfs vanuit een kritische vraag onderzoeken, maar dat is niet je startpositie. Je basishouding is er niet een van wantrouwen en onderuit-willen-halen. Het is eerder een houding van fascinatie en nieuwsgierigheid. Want dat is het grote voorrecht van de Bijbel lezen en bestuderen: je zit heel dicht op de huid van de ooggetuigen, de mensen-van-het-eerste uur, die erbij waren. Het is een avontuur hun eerste indrukken en ervaringen waar te nemen en

in je op te nemen. Het kan ook niet anders dan dat hun geschriften groot gezag voor je hebben.

Als het goed is, heeft de Bijbel dan ook een plaats in je persoonlijke omgang met God. Het is geen puzzelboek, vol opgaven die allemaal moeten kloppen (en de oplossingen staan achterin). De Bijbel is al helemaal geen naslagwerk, waarin allerlei wetenswaardigheden staan, of een woordenboek met bijbels-theologische zoektermen. De apostelen waren vaak onderweg. Daarom is een verhalende reisgids misschien wel een betere vergelijking. Zo'n gids vertelt wat zich allemaal in de desbetreffende stad of omgeving heeft afgespeeld. Er staan foto's in en plattegronden, maar je moet daarmee vervolgens zelf je weg zoeken, om je heen kijken, letten op andere reizigers. Je komt er niet door uitsluitend de reisgids te raadplegen. Zo kom je ook niet het Koninkrijk binnen met alleen een Bijbel in je hand. Je moet de Gids met een hoofdletter in het oog houden, Jezus Christus zelf (Hebr. 12:2), achter hem aangaan en gaandeweg steeds meer in zijn Geest leven. Dan kijk je met andere ogen de wereld in.

In *Ongemakkelijke teksten van de apostelen* wordt opnieuw een selectie van 75 bijbelpassages behandeld. Met dit derde deel is deze reeks wat het Nieuwe Testament betreft tot een afronding gekomen (aan een vervolg over het Oude Testament wordt gewerkt). Als redactie zien we dankbaar terug op dit project.

Nu in totaal 225 ongemakkelijke teksten aan de orde geweest zijn, zal Rob van Houwelingen nog een boekje publiceren dat deze reeks aanvult met een bespreking van 25 overbekende en bij veel bijbellezers geliefde passages, die bij nadere beschouwing een verrassende diepte blijken te hebben: *Onschatbare teksten*.

[RvH & RS]

1. Is Jezus geboren in het jaar nul?

“Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan.”

(Lucas 2:6)

“In het vijftiende jaar van de regering van keizer Tiberius... richtte God zich in de woestijn tot Johannes, de zoon van Zacharias.”

(Lucas 3:1-2)

De christelijke jaartelling, die internationaal als standaard wordt gehanteerd, rekent met het aantal jaren voor of na de geboorte van Jezus Christus. Merkwaardig genoeg geeft de Bijbel echter geen informatie over zijn geboortejaar. Wanneer precies viel de dag van Maria's bevalling waarnaar Lucas in zijn evangelie verwijst?

Het enige jaartal uit het Nieuwe Testament staat in Lucas 3. Daar lezen we over het vijftiende regeringsjaar van keizer Tiberius, dat moet tussen 19 augustus 28 en 19 augustus 29 van onze jaartelling zijn geweest. Dit jaartal dateert echter niet Jezus' geboorte in Betlehem, maar geeft het begin van het optreden van Johannes de Doper aan. Massaal stroomden de mensen toe, ze gaven gehoor aan zijn boodschap en lieten zich door hem dopen in de Jordaan. Zo werd het openbare optreden van Jezus voorbereid. Ook hij liet zich dopen en toen hij vlak daarna zijn verkondiging begon, was hij ongeveer dertig jaar (Luc. 3:23). Meer vertelt de Bijbel niet.

Is Jezus dan niet geboren in de winter van het jaar nul? In feite bestaat er helemaal geen jaar nul. Tot in de vroege middeleeuwen kende men dit getal niet eens (Latijn: 'nullus' = geen). Het jaar 1 voor Chr. wordt in onze jaartelling direct gevolgd door het jaar 1 na Chr. De jaarwisseling daartussen geldt dus als het nulpunt, niet een bepaald tijdstip. Deze christelijke jaartelling is bovendien pas vijf eeuwen later, omstreeks 525 na Chr., geïntroduceerd door de monnik en tijdrekenaar Dionysius Exiguus, met de term Anno Domini: in het jaar van onze Heer. Hij rekende terug naar Jezus' geboorte en stelde diens besnijdenis (geteld als de achtste dag na 25 december) op 1 januari van het jaar 1. Alleen weten

we uit andere bronnen dat de Joodse koning Herodes de Grote is gestorven in de lente van het jaar 4 voor Chr. Jezus moet vóór die tijd ter wereld gekomen zijn, want zijn geboorte viel nog tijdens de regering van Herodes (Mat. 2:1). Blijkbaar heeft Dionysius Exiguus zich ergens verrekend!

De associatie van kerstnacht en winter geldt natuurlijk niet internationaal. In Australië bijvoorbeeld is het hoogzomer in december en zodoende heeft de kerstman het daar nogal warm. Lucas vertelt over de geboortenacht dat de herders toen in het veld van Efrata waren. Dan was het waarschijnlijk geen winter. Herders hadden namelijk de gewoonte om van het voorjaar tot het najaar dag en nacht bij hun schapen in het veld te bivakkeren, zonder telkens terug te keren naar hun dorp.

Dat kerst op 25 en 26 december wordt gevierd, heeft te maken met de winterzonnewende. Nadat het christendom de overheersende godsdienst geworden was in het Romeinse rijk, streefde men naar de kerstening van allerlei heidense tradities. Zoals het feest van de onoverwinnelijke zon, die opnieuw geboren wordt zodat de dagen weer beginnen te lengen, wat gevierd werd op 25 december. Christenen gedenken op die dag een totaal ander keerpunt: de geboorte van Jezus Christus als de zon die gerechtigheid brengt (Mal. 3:20), of als het hemelse licht dat over ons is opgegaan (Luc. 1:78-79).

Wanneer is Jezus dan wel geboren? Waarschijnlijk in de lente van het kalenderjaar dat aan de dood van Herodes voorafging: in 5 voor Chr. Dit komt overeen met de verschijning van de ster van Betlehem. Het ging volgens Matteüs 2 om een nieuw fenomeen dat zich voor het oog van de magiërs uit het Oosten langzaam verplaatste langs de sterrenhemel en uiteindelijk tot stilstand kwam boven de plaats waar het pasgeboren kind zich bevond. Veel hedendaagse onderzoekers menen daarom dat de ster van Betlehem een komeet moet zijn geweest. De waarneming van zo'n komeet, die meer dan zeventig dagen zichtbaar was, is door Chinese astronomen gerapporteerd in 5 voor Chr. Zeventig da-

gen is lang genoeg voor een reis op kamelen vanuit een ver land. Een andere en met het voorgaande goed verenigbare theorie is dat het ging om een zeldzame samenstand van twee planeten, Jupiter en Saturnus. Bij zo'n conjunctie lijken ze samen een heldere ster, omdat ze vanaf de aarde gezien in een lijn achter elkaar staan. Dat gebeurde in 7 voor Chr. maar liefst drie keer, telkens binnen het sterrenbeeld Vissen, dat vaak met Israël werd geassocieerd. Jupiter was de Romeinse oppergod, Saturnus zijn vader. Wanneer die beide planeten eerst samenvielen en zich daarna van elkaar losmaakten, kan dat zijn opgevat als aanwijzing voor de geboorte van een godenzoon. Een conjunctie van Jupiter en Saturnus werd door de magiërs dus mogelijk geïnterpreteerd als voortekenen voor wat enkele jaren later in Israël zou gebeuren, zeker in combinatie met die komeet. Moeten we eigenlijk niet spreken over de *komeet* van Betlehem?

Jezus zal door Johannes gedoopt zijn, enige tijd nadat deze tot profeet geroepen werd en veel mensen naar de woestijn kwamen, dat wil zeggen in 29 of 30 na Chr. Dit stemt overeen met de mededeling van Lucas, dat Jezus bij het begin van zijn optreden in de dertig was. Als Jezus na een openbaar optreden van vier jaren gestorven is op 3 april van het jaar 33 na Chr., zoals meestal wordt aangenomen, zou hij dus ongeveer 37 jaar oud geworden zijn.

Waarom kunnen we het leven van Jezus niet exacter dateren met behulp van bijbelse gegevens? De Bijbel beschrijft geschiedenis, maar niet door feiten en cijfers te inventariseren. Wat ons wordt verteld is 'heilsgeschiedenis', het verhaal van de hemelse redder die op zekere dag ter wereld werd gebracht. Zoals de engel het nieuws van zijn geboorte aankondigde: "U is heden de Heiland geboren" (NBG-1951). Heden, meer niet. Toch betekende dat 'heden' een absoluut keerpunt en schrijft Jezus Christus geschiedenis. Doordat de christelijke jaartelling tot op heden als standaard geldt, wordt heel de wereldgeschiedenis beheerst door zijn naam. Wij leven in de regeringsjaren van onze Heer.

[RvH]